

## Samenvatting

Dit boek biedt een analyse van een belangrijke markt in het Nederlandse onderwijsbestel, de markt voor Leerling Informatie Systemen (LIS).

**Deel een** schetst het theoretische kader voor de analyse.

In *hoofdstuk een* wordt een model voor marktanalyse gepresenteerd. Het idee van een marktoptimum wordt systematisch uitgewerkt vanuit het perspectief van consumenten in een markt. Ondernemingen mogen geen winsten maken en moeten voldoen aan alle behoeften die consumenten hebben. Dit model moet een kritische analyse van markten mogelijk maken. Het strikt normatieve doel van dit model onderscheidt het van klassieke en hedendaagse modellen van markten en ondernemingen, die doorgaans descriptieve en normatieve doelen trachten te combineren. Ondanks het verschil in perspectief en doel kunnen de belangrijkste elementen van de orthodoxe markttheorie opgenomen worden in het normatieve model. Met name de modellen voor mededinging kunnen als achtergrond voor de normatieve analyse worden gebruikt.

*Hoofdstuk twee* beschrijft de contouren van de markt voor LIS-software. Deze markt wordt vanuit verschillende hoeken beschreven. Hoewel de markt niet scherp kan worden afgebakend, zijn er voldoende aanknopingspunten om deze markt te onderscheiden van andere markten en om de partijen in de markt te benoemen.

**Deel twee** geeft een kritische analyse van de LIS-markt.

In *hoofdstuk drie* wordt een aantal aspecten beschreven die karakteristiek zijn voor de markt. Dit geeft aanleiding tot twijfel omtrent het bestaansrecht van deze markt. Met name het feit dat de belangrijkste partijen in de markt, de afnemers en de aanbieders, een ondergeschikte rol lijken te spelen, roept vragen op. De wonderlijke balans tussen deze twee partijen lijkt zijn weerslag te hebben op de prijsstructuur in de markt en de kwaliteit van de producten. Consumenten in de markt lijken geen duidelijke verwachtingen te hebben. Leveranciers lijken geen efficiënte productiemethoden te hanteren. Desondanks lijkt de markt niet uitnodigend voor nieuwkomers. Hoewel er in hoofdstuk drie geen obstakels tot toetreding voorbij komen, lijken die er toch te zijn.

In *hoofdstuk vier* wordt de uitdaging die in deze paradox zit, opgepakt. Het hoofdstuk beschrijft het project waarmee de Nederlandse overheid een persoonlijk identificatienummer wilde introduceren in het onderwijsbestel. In dit project, dat begonnen is in de negentiger jaren van de vorige eeuw en in 2010-2011 afgerond zou moeten zijn, hebben zich verschillende problemen voorgedaan. Deze problemen hebben geleid tot een aanpassing in de opzet, zowel inhoudelijk als in de projectorganisatie. In hoofdstuk vier wordt het

project gevolgd vanaf de beleidsvoorstellen tot aan het moment waarop de laatste fase van het project startte. Het beeld dat de analyse oplevert, is ontvullend. Zelfs als de laatste fase van het project niet opgezaald zou zijn met enkele structurele problemen, zou het project als geheel als mislukt moeten gelden.

*Hoofdstuk vijf* beschrijft de consequenties van het overheidsproject voor de markt van LIS-software. Tijdens en grotendeels vanwege het overheidsproject zijn er obstakels gerezen in deze markt. Deze obstakels zijn knellend voor nieuwkomers en voor leveranciers met een klein marktaandeel. Bepaalde delen van de markt zijn effectief afgesloten door een combinatie van Vendor Lock-In en een overdreven aandacht voor de voorzieningen die bij het overheidsproject aan de orde zijn. Daarmee is de paradox die verscheen aan het einde van hoofdstuk 3 opgelost.

*Hoofdstuk zes* kijkt terug naar het oorspronkelijke doel van LIS-software. Hoewel van de pakketten in de markt niet gezegd kan worden dat ze van inferieure kwaliteit zijn, is de vooruitgang die geboekt is overwegend technisch en cosmetisch van aard. De belangrijkste uitdaging in de ontwikkeling van LIS-software, het realiseren van een stabiele en betekenisvolle verbinding tussen administratieve gegevens en de primaire werkprocessen binnen de school, is niet succesvol aangegaan. Er is geen reden te denken dat dit een gevolg is van boze opzet. Alle betrokkenen lijken zich tot het uiterste te hebben ingespannen. Anderzijds is er geen reden te denken dat de uitdaging dusdanig was dat die niet succesvol opgepakt had kunnen worden. Zo leidt de analyse tot de conclusie dat de belangrijkste factor in de mislukking is geweest dat de beschikbare middelen verspild zijn aan het realiseren van voorzieningen die relatief eenvoudig te regelen waren.

Daarmee is de kritische analyse van de markt afgesloten. Het kan echter niet het einde zijn van de normatieve analyse. In **deel drie**, dat bestaat uit *hoofdstuk zeven*, worden enkele thema's hernomen, deze keer in de context van het nationale en internationale mededingingsrecht. Twee kartels die in de LIS-markt zijn aangetroffen, worden in detail geanalyseerd. Naast deze kartels, heeft ook de Nederlandse overheid niet bijgedragen aan het ontstaan van een 'level playing field'. Er wordt betoogd dat door de effectieve ondersteuning aan ontwikkelingen die obstakels in de markt creëerden, de Nederlandse overheid in strijd met het Europese Verdrag heeft gehandeld.

Doorheen deze studie zijn enkele meer algemene thema's aangesneden. Het belangrijkste thema is dat van de vermeende rol van het individu, als economische actor en als bron van creatieve en productieve energie. In een speelse **epiloog** wordt dit thema toegestaan op de voorgrond te treden.